

Doporučení R(98)1

Výboru ministrů členským státům k mediaci ve věcech rodinných

(přijato Výborem ministrů dne 21. ledna 1998
na 616. jednání ministerských zástupců)

Výbor ministrů ve smyslu článku 15b Statutu Rady Evropy na závěr preambule doporučuje vládám členských států:

1. iniciovat nebo podporovat mediaci v rodinných věcech nebo v případě potřeby posílit mediaci již existující;
2. zavést nebo posílit všechna opatření, která jsou považována za nezbytná proto, aby byly zavedeny a používány následující zásady odpovídající potřebě řešení rodinných sporů.

I. Oblast použití mediace

- a) Mediace v rodinných věcech by měla být používána ve všech sporech mezi členy téže rodiny, tvořené buď pokrevním příbuzenstvím nebo vzniklé uzavřením sňatku, a mezi osobami, které žijí nebo žily v rodinných vztazích podle předpisů národního práva.
- b) Státy však mají právo svobodně rozhodnout, v jakých otázkách nebo případech bude mediace použito.

II. Organizace mediace

- a) Mediace by zásadně neměla být povinná.
- b) Státy mají právo svobodně organizovat a provádět mediaci způsobem, který samy považují za vhodný prostřednictvím veřejného nebo soukromého sektoru.
- c) Bez ohledu na to, jak je mediace organizována a prováděna, státy by měly přihlížet k tomu, zda je užíváno vhodných mechanismů zjišťujících existenci:
  - postupů pro výběr, vzdělávání a kvalifikaci mediátorů;
  - předpisů zajišťujících „dobrou praxi“, kterými se mediátoři budou řídit.

III. Proces mediace

Státy by měly zajistit to, aby byly přijaty vhodné mechanismy, umožňující provádění mediačního procesu podle následujících zásad:

- 1) mediátor je vzhledem ke stranám sporu nestranný,
- 2) mediátor je po celou dobu mediačního procesu neutrální,
- 3) mediátor respektuje názory stran a udržuje jejich rovnost při vyjednávání,
- 4) mediátor nesmí vnucovat stranám řešení,
- 5) podmínky, za kterých bude mediace provedena, musí zaručovat respektování soukromí,
- 6) diskuse v průběhu mediace jsou důvěrné a nemohou být následně použity, s výjimkou případu, kdy strany s jejich zveřejněním souhlasí nebo v případě, kdy to umožňuje národní právo,
- 7) mediátor by měl ve vhodných případech informovat strany o možnosti poradit se o svých problémech v manželské poradně nebo o možnosti použít jiné formy poradenství jako prostředků k řešení jejich manželských nebo rodinných problémů;
- 8) mediátor by měl postupovat zvláště ve prospěch dětí a chránit jejich zájmy, měl by se soustředit na to, aby v rodičích posílil zájem o potřeby dětí a měl by jim připomenout jejich odpovědnost za spokojený život jejich dětí a za jejich výchovu;
- 9) mediátor by měl věnovat pozornost zejména tomu, zda v minulosti došlo mezi stranami k násilí nebo zda nehrozí takové násilí v budoucnu, a snažit se v tomto směru o řešení dohodou mezi stranami a posuzovat vhodnost mediace i z tohoto pohledu;
- 10) mediátor by měl podávat informace z oblasti práva, ale tyto informace by neměly mít povahu právní rady. Ve vhodných případech by měl informovat strany o možnosti poradit se s právníkem nebo jinou profesionálně působící osobou.

IV. Povaha dohod o mediaci

Státy by měly usnadnit proces schvalování dohod o mediaci prostřednictvím soudu nebo jiných příslušných orgánů, které strany sporu o schválení požádají, a prostřednictvím národní právní úpravy zajistit výkon takto potvrzených dohod.

V. Vztah mezi mediací a projednáním věci před soudem nebo jiným příslušným orgánem

a) Státy by měly uznat autonomii mediačního procesu a možnost použít mediace před, v průběhu nebo po skončení soudního jednání.

b) Státy by měly postupovat následovně:

- umožnit přerušení soudního jednání tak, aby mohlo dojít k mediaci;
- zajistit, aby soud nebo jiný příslušný orgán využíval svého oprávnění, vydat neodkladné rozhodnutí směřující k ochraně stran nebo dětí nebo jejich majetku;
- informovat soud nebo jiný příslušný orgán o tom, že strany mají či nemají zájem pokračovat v mediaci a zda strany dosáhly dohody.

VI. Podpora a přístup k mediaci

a) Státy by měly podporovat rozvoj mediace ve věcech rodinných, zejména pomoci zveřejňování informačních programů, aby řešení rodinných sporů touto cestou bylo více srozumitelné.

b) Státy podle vlastního uvážení stanoví metody, které poskytnou stranám dostatečné informace o mediaci jako alternativním řešení rodinných sporů (například povinné setkání stran s mediátorem) a tak usnadní stranám zvážit, zda je pro ně možné a vhodné řešit spor mediací.

c) Státy by také měly usilovat o přijetí nezbytných opatření umožňujících stranám přístup k mediaci v rodinných věcech, včetně mediace mezinárodní, aby přispěly k rozvoji řešení rodinných sporů cestou dohody.

VII. Jiné prostředky řešení sporů

Státy mohou zajistit vhodnost použití zásad pro mediaci obsažených v tomto Doporučení i pro jiné způsoby řešení sporů, než je mediace.

VIII. Mezinárodní otázky

a) Státy by měly ve vhodných případech zřídit mechanismy pro použití mediace ve věcech s mezinárodním prvkem, zvláště týkajících se dětí a zejména takových, které se týkají dohledu nad dětmi a práva navštěvovat je v případech, kdy rodiče žijí nebo se chystají žít v jiných státech.

b) Mezinárodní mediace by měla být považována za vhodný proces usnadňující rodičům organizovat či reorganizovat dohled nad dětmi nebo je navštěvovat nebo řešit spory, vzniklé v důsledku rozhodnutí, jež byla učiněna v takových věcech. Avšak v případech nedovoleného odnětí dítěte nebo jeho nedovoleného zadržování, je použití mezinárodní mediace vyloučeno, je-li zde riziko prodloužení doby vrácení dítěte.

c) Pro mezinárodní mediaci platí všechny shora uvedené zásady.

d) Státy by měly, jak jen to je možné, umožnit spolupráci mezi existujícími službami v oblasti mediace v rodinných věcech s cílem usnadnit použití mezinárodní mediace.

e) S ohledem na zvláštnosti mezinárodní mediace, mediátoři v těchto věcech činní, by měli absolvovat doplňující zvláštní školení.

**Návrh doporučení Výboru ministrů Rady Evropy k mediaci v trestních věcech
(Návrh byl vypracován Výborem expertů Rady Evropy pro mediaci v trestních věcech
na jeho IV. zasedání, konaném ve dnech 25. - 27. 3. 1998 ve Štrasburku)**

Výbor ministrů ve smyslu článku 15b Statutu Rady Evropy:

Akceptuje, že mediace v trestních věcech zahrnuje jakýkoli proces, při kterém strany vzniklé v důsledku trestného činu jsou oprávněny, pokud je to jejich přáním, aktivně se účastnit na vyřešení problémů, vzniklých v důsledku trestného činu prostřednictvím pomoci nestranné třetí osoby (mediátora);

Bere na vědomí vývoj v členských státech v oblasti použití mediace v trestních věcech jako pružný, široce přístupný a průběžně řešený problém a jako právo volby stran doplňující nebo alternativní ve vztahu k tradičnímu trestnímu řízení;

Bere v úvahu potřebu zvýšení osobní aktivní účasti obětí trestného činu a pachatele v trestním řízení, jakož i účasti jiných osob, které by mohly též vystupovat jako strany, jakož i zapojení společnosti;

Uznává legitimní zájem oběti mít větší vliv na možnost komunikace s pachatelem a na odškodnění;

Bere v úvahu důležitost pozitivního vlivu na pachatelův smysl pro odpovědnost, je-li postaven tváří v tvář oběti, což povede k jeho převýchově a nápravě a k nabídce praktických možností vedoucích k odškodnění;

Uznává, že mediace může posílit vědomí důležitosti úlohy jednotlivce a společnosti při nakládání s trestnými činy a při řešení sociálních konfliktů, které při nich vznikají, a tímto způsobem může pozitivně ovlivňovat více konstruktivní a méně represivní důsledky trestní spravedlnosti;

Uznává, že mediace vyžaduje zvláštní znalosti a připomíná nutnost přijetí předpisů upravujících činnost v oblasti mediace a nutnost předepsaného vzdělání;

Bere v úvahu možný značný podíl, který mohou mít nevládní organizace a orgány místní správy v oblasti mediace v trestních věcech a potřebu propojit a koordinovat úsilí vyvíjené veřejnými i soukromými iniciativami;

Bere ohled na požadavky Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod;

Má na paměti Evropskou úmluvu o ochraně práv dítěte, jakož i Doporučení R(85)11 o postavení oběti v trestním právu a v trestním řízení, R(87)18 týkající se zjednodušení trestní spravedlnosti, R(87)21 o pomoci obětem a prevenci viktimizace, R(87)20 o sociálních reakcích na trestnou činnost mladistvých, R(88)6 o sociálních reakcích na trestnou činnost mezi mládeží pocházející z přistěhovaleckých rodin, R(92)16 o Evropských pravidlech týkajících se sankcí a opatření v členských státech a R(98)1 o mediaci ve věcech rodinných;

Doporučuje, aby vlády členských států s cílem zavést a umožnit mediaci v trestních věcech, přezkoumaly svou zákonnou úpravu podle následujících ustanovení:

I. Obecné zásady

1) Použití mediace v trestních věcech by mělo být výhodné tehdy, jestliže obě strany svobodně vysloví s provedením mediace svůj souhlas. Takový souhlas mohou strany kdykoli v průběhu mediačního procesu vzít zpět.

2) Jednání v průběhu mediace jsou důvěrná, s výjimkou případu, kdy strany s použitím údajů pro jiné účely vysloví svůj souhlas.

- 3) Mediacie v trestních věcech by měla být obecně přístupnou službou.
- 4) Mediacie v trestních věcech by měla být umožněna ve všech stádiích trestního procesu.
- 5) Orgány mediační služby by měly ve vztahu k orgánům činným v trestním řízení požívat dostatečné autonomie.

II. Zákonná úprava

- 6) Mediacie v trestních věcech by měla být umožněna prostřednictvím zákona.
- 7) Použití mediace v trestních věcech by mělo být definováno právním předpisem, zejména pokud jde o postup při předání věci do mediačního procesu a nakládání s věcí v rámci tohoto procesu.
- 8) Je třeba, aby pro mediační proces byly vytvořeny základní procesní zásady, upravující zejména právo na právní pomoc a na překladatele (tlumočnicka), je-li to nutné. Mladiství by měli mít právo na to, by se jejich rodiče zúčastnili mediace.

III. Postup orgánů činných v trestním řízení ve vztahu k mediaci

- 9) Rozhodnutí o tom, která věc bude předána do mediace, jakož i o tom, že bude akceptován její výsledek, by mělo náležet orgánům činným v trestním řízení.
- 10) Před zahájením mediace by strany měly být plně informovány o svých právech, podstatě mediačního procesu a možných důsledcích jejich rozhodnutí.
- 11) Ani poškozený ani obviněný nesmějí být k mediaci nuceni prostřednictvím nezákonných prostředků.
- 12) Zvláštní úprava upravující nakládání s mladistvými v trestním řízení by měla být použita i v mediačním procesu.
- 13) Mediacie by nemělo být použito, jestliže některá ze stran není schopna chápat podstatu mediačního procesu.
- 14) Základní fakta případu by měla být poskytnuta oběma stranám zúčastněným na mediaci. Účast na mediaci by neměla být použita jako důkaz doznání v následujícím trestním řízení.
- 15) Při předání věci do mediace by měly být vzaty v úvahu věk, životní zkušenosti a intelektuální schopnosti stran.
- 16) Při předávání věci do mediace by měla být stanovena rozumná lhůta, ve které budou orgány činné v trestním řízení informovány o stavu mediačního řízení.
- 17) Rozhodnutí o tom, že je orgánem činným v trestním řízení akceptována dohoda učiněná v rámci mediace, by mělo mít stejné důsledky, jako meritorní rozhodnutí ve věci samé (ne bis in idem).
- 18) Pokud bude věc vrácena z mediace orgánu činnému v trestním řízení proto, že nebylo dosaženo dohody mezi stranami nebo proto, že nebyly dodrženy podmínky takové dohody, rozhodnutí o tom, že v trestním řízení bude pokračováno, by mělo být učiněno neprodleně.

IV. Postup orgánů mediační služby

IV. 1. Status

- 19) Mediační služba by se měla řídit schváleným statutem.
- 20) Mediační služba by měla požívat autonomie při výkonu svých povinností a měla by v rámci statutu upravit své pravomoci a etická pravidla, jakož i proces výběru, přípravy a ustanovování mediátorů.
- 21) Činnost mediační služby by měla být monitorována příslušným orgánem.

IV. 2. Kvalifikace a příprava mediátorů

- 22) Mediátoři by měli být vybíráni ze všech vrstev společnosti a být obeznámeni s místním kulturním a společenským prostředím.

23) Mediátoři by měli projevit schopnost dobrého úsudku a znalost mezilidských vztahů nutných pro mediaci.

24) Mediátoři by měli absolvovat základní přípravu a vzdělání v mediační službě nutné pro výkon mediační činnosti. Takové vzdělání by jim mělo poskytnout vyšší úroveň způsobilosti, včetně znalosti řešení konfliktů, zvláštnosti práce s poškozenými a obviněnými a základní znalosti v oboru trestního práva.

25) Před přijetím do mediační služby by uchazeči měli být prověřeni ze způsobilosti k mediaci.

IV. 3. Nakládání s konkrétní trestní věcí

26) Před zahájením mediace by měl být mediátor informován o všech podstatných faktech věci a měl by být seznámen s nezbytnými dokumenty z trestního řízení prostřednictvím orgánů činných v trestním řízení.

27) Mediace by měla být vykonávána nestranně, měla by být založena na faktech z trestní věci a potřebách a přáních stran. Mediátor by měl vždy respektovat důstojnost stran a dbát na to, aby strany respektovaly jedna druhou.

28) Mediátor by měl být odpovědný za vhodné a bezpečné prostředí k provádění mediace a měl by citlivě rozlišovat skutečnosti, na které jsou strany citlivé.

29) Mediátor by měl vést mediaci účinným způsobem, ale tak, aby strany byly schopny tempo mediace zvládnout.

30) Mediace může být prováděna in camera.

31) Mediátor by měl být povinen oznámit orgánům činným v trestním řízení všechny informace o hrozících závažných trestných činech, které při mediaci vyjdou najevo.

IV. 4. Výsledek mediace

32) Dohoda v rámci mediace by měla být výrazem souhlasného projevu vůle obou stran. Dohoda by měla obsahovat jen rozumné a přiměřené povinnosti.

33) Mediátor by měl informovat orgány činné v trestním řízení o průběhu mediačního procesu. Tato zpráva by neměla obsahovat údaje o obsahu jednotlivých jednání ani hodnocení chování stran v rámci mediace.

V. Pokračování ve vývoji mediace

34) Mezi orgány činnými v trestním řízení a orgány mediační služby by měly probíhat pravidelné konzultace.

35) Členské státy by měly pokračovat ve vývoji a zhodnocování mediace v trestních věcech.

VADEMECUM PROBAČNÍHO PRACOVNÍKA

Úvod

(krátká zmínka o podstatě a obecné filosofii trestní politiky, systému trestní justice a jeho návaznost na organizaci, která se věnuje probační činnosti)

1. Právní rámec a systém trestní justice

- 1.1. Policie (kompetence a pravomoci využívat odklonů od trestního řízení, součinnost se státním zastupitelstvím, způsob předávání informací k obžalobě státnímu zástupci)
- 1.2. Státní zastupitelství (role státního zástupce, průběh procesu obžaloby a trestního řízení před soudem, pravomoci státního zástupce - především v souvislosti s možností skončit věc)
- 1.3. Soudy (druh soudů včetně odvolacích soudů: uspořádání soudních obvodů, úloha soudců z lidu, úloha senátu)
- 1.4. Škála trestů a opatření (popis jednotlivých trestů a opatření a jejich stručný popis)
- 1.5. Další justiční orgány a výkonné jednotky (například probační či parolová rada - jejich výčet a činnost)
- 1.6. Trestní statistiky (údaje o způsobech vyřízení trestních věcí a struktuře ukládaných trestů, proporce zastoupení vězeňských trestů, údaje o trestech a opatřeních, za jejichž realizaci odpovídá probační služba a dalších způsobech řešení trestních případů nespojených s bezprostředním odnětím svobody)

2. Organizační struktura probační služby

- 2.1. Historie (stručná informace podaná za účelem dokreslení kontextu vzniku a vývoje)
- 2.2. Právní úprava činnosti (statut Probační služby)
- 2.3. Organizace (organizační struktura probační služby včetně profesní autonomie nebo hierarchické podřízenosti)
- 2.4. Zaměstnavatel (komu je služba odpovědná, kdo je odpovědný za příjem respektive propuštění pracovníků a sledování dodržování standardů účinnosti)
- 2.5. Počet probačních pracovníků (specifikovat počet pracovníků pracujících s klientem, je-li v tomto čísle zahrnut počet dalších placených či dobrovolných pracovníků, úloha externích a dobrovolných pracovníků - jejich kompetence)
- 2.6. Spolupracující organizace (výčet a stručná charakteristika těchto organizací, se kterými probační služba spolupracuje, například soukromé či dobrovolné organizace, jež mohou poskytovat zvláštní programy zacházení jako je léčba závislostí či ubytování)
- 2.7. Financování (jak je služba financována, včetně dobrovolných příspěvků)
- 2.8. Pobočky probační služby (vnitřní uspořádání)

3. Metody práce

- 3.1. Poslání (cíle) probační služby (včetně etiky práce a obecné filosofie)
- 3.2. Úkoly probačních pracovníků (oblasti činnosti v rámci trestního práva a jejich stručný popis, další činnosti mimo rámec trestního řízení)
Činnost probačního pracovníka členit dle následujících skupin:
  - zjišťování informací o sociálním zázemí klienta nebo zpráva pro soud, další zprávy, úloha zpráv v oblasti trestního řízení: obsahuje návrh možností postupu či doporučení
  - formy kontaktů s klienty v předrozsudkové fázi (odklony, alternativy k vazbě, apod.), ve fázi řízení před soudem, ve vykonávacím řízení a to v oblasti výkonu trestů nespojených s bezprostředním odnětím svobody a v oblasti vězeňství a následné péče)
  - služby ve prospěch klienta (sociální práce, hostely, denní centra, léčebné programy, pomoc při shánění práce nebo bydlení)

- pracovní metody: sociální poradenství (sociální práce), dohled, sociální kontrola apod.
  - další aktivity jako je pomoc obětem trestných činů apod.
- 3.3. Vzdělávání (interní supervize a možnosti vzdělávání a profesního růstu)
  - 3.4. Evropské úmluvy a konvence (podepsání a ratifikace)
  - 3.5. Adresář (důležité kontakty)
  - 3.6. Literatura (odkazy na některé publikace)